

**Рекомендації за результатами круглого столу НААУ
«Виховання дітей чи психологічне насильство: коли настає «вихід за рамки»?»**

Для органів державної влади та інших структур

1. Національній школі суддів України впроваджувати навчальні програми щодо розгляду справи про вчинення адміністративних правопорушень, передбачених ст. 184 КУпАП, з урахуванням гендерних аспектів та інтересів дитини.
2. Суддям під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, передбачених ст. 184 КУпАП, більшу увагу приділяти встановленню обставин та зазначення їх у судовому рішенні, як-от: з ким проживає дитини з метою визначення особи правопорушника; вік дитини з метою заслуховування її думки в судовому засіданні; майновий стан і кількість дітей у особи, яка вчинила правопорушення.
3. Верховному Суду сформувані єдині підходи до розуміння й тлумачення складу адміністративного правопорушення, як-от «неналежне виконання батьківських обов'язків».
4. Міністерству внутрішніх справ України розробити рекомендації щодо заповнення протоколів у справах про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 184 КУпАП, у яких надати чітке розуміння й тлумачення поняття «неналежне виконання батьківських обов'язків».

**Для сімейних адвокатів та медіаторів щодо роботи з шлюбнорозлучними
конфліктами, з урахуванням інтересів дитини:**

1. Батьки, які через ворожнечі і помсти навмисно блокують відносини дитини з іншим батьком, зазвичай роблять це шляхом постійного очорнення другого з батьків в очах дитини, так що дитина вбирає і засвоює образ, що другий з батьків звинувачений і, можливо, загрозовий їх безпеці. Якщо дитину переконають в тому, що другий батько погано до неї ставився, помилкові спогади вкорінюються в психіці дитини як «правда».
2. Але також бувають ситуації коли відмова дитини від контакту з батьками може бути реакцією дитини на відсутність інтересу і емоційної теплоти з боку батьків або на їх жорсткі форми виховання. Важливо розрізняти «обґрунтовану відмову», коли дитина може пояснити свій досвід взаємодії з батьками, чия поведінка була образливою або неприйнятною, і, з іншого боку, «відчуження батьків», коли один з батьків навмисно блокує і руйнує стосунки дитини з іншим.
3. Проблема полягає в тому, що незалежно від того, чи дійсно було відчуження або це відмова дитини від спілкування через погані відносини, примус дитини до контакту з тими з батьків, кого дитина вважає абьюзером, може заподіяти психічної травми і страждання, що порушує і суперечить інтересам дитини.
4. Діти схильні слухати своїх дорослих через інстинкт прихильності, і потрібні вагомі причини, щоб ця поведінка слідування була порушена. Дітям потрібен час для відновлення відносин, і якщо вони відчували себе покинутими батьками, які пішли з

дому, то, можливо, їм потрібно підтвердження безумовної любові і відданості батьків перш, ніж вони зможуть почати контактувати. Як відчуження так і примус до контакту з такими батьками є насильством по відношенню до дитини.

5. Дитина є безпосереднім учасником розлучення, так як вона залежить від своїх дорослих, а тому важливо враховувати її потреби при пошуку і прийнятті рішень. Для цього важливо залучати дітей до процесу сімейної медіації, щоб зрозуміти як дитина проживає кризу сім'ї. Не саме розлучення лякає дитину, а то, як в цей момент батьки взаємодіють між собою та з нею, і чи готові вони зустрітися з переживаннями дитини в цей період і підтримати її, зберігаючи стабільність і безпеку в житті дитини. Але для цього необхідно надати допомогу батькам, щоб вони змогли впоратися зі своїми власними переживаннями і не маніпулювали інтересами дітей для досягнення своїх бажань.

Рекомендації батькам щодо виховання дітей

1. Повірте в неповторність своєї дитини, у те, що вона єдина, унікальна, не схожа на жодну іншу і не є вашою точною копією. Дайте їй право прожити власне життя.

2. Дозвольте дитині бути собою, зі своїми вадами, вразливими місцями та чеснотами. Приймайте її такою, якою вона є. Підкреслюйте її сильні властивості.

3. Не соромтеся виявляти свою любов до дитини, дайте їй зрозуміти, що любитимете за будь-яких обставин.

4. Не бійтеся «залюбити» своє маля: саджайте його собі на коліна, дивіться йому в очі, обіймайте та цілуйте, коли воно того бажає.